

idi, rus dilinin hörmət-izzəti çox idi, bir para Azərbaycan ailələri elə evdə-əşikdə, məişət səviyyəsində də ana dilində deyil, rusca danışdı. Şərqşünaslıq fakültəsində rus bölməsindəki tələbələr əsasən azərbaycanlılar olsa da, onların bir qismi növbəti dilimizin qol-qabırğını sındıra-sındıra danışdı, bəziləri ana dilində heç yerli-dibli kəlmə kəmə bilmirdi. Ona görə də Aida xanımın sırf rus dilində aparmalı olduğu dərslərdən azərbaycançaya keçməsi bəlkə də mühafizəkar təhsil inzibətiçisinin nöqtəyi-nəzərindən qüsür sayılırdı.

Amma bu, bir ibrət, dərslərdə dərslər idi. Aida xanım rus dilini gözəl, lətif bir şəkildə danışdığı kimi, Azərbaycan dilini də səlis bilirdi, əla danışdı. Ən azı nümunə göstərir ki, başqa dilləri də yaxşı bilən və bu, heç vaxtla öz dilinizi kamil bilməyinizə mane olmasın.

□ **Günləri gözəl edən, ömrümüzü bənzərsizləydirən bizə məhrəm, ruhan yaxın insanların varlığıymış. Yaşın üstünə yaş gəldikcə bu həqiqəti daha artıq dərk edirsiniz ki, bağlı olduğumuz, işıq aldığımız insanlarsız ən məsud günlərdə belə həyat onlarla birgə olduğumuz anlardakı qədər şirin, canayatan deyil.**

Bir şeir misrası kimi

Rafayel HÜSEYNOV,
Milli Məclisin mədəniyyət komitəsinin sədri, akademik

ədəbiyyatının araşdırıcısına çevrildi.

İllər sonra bu cavanların hər biri ələ cavan yaşlarında ağır alim və müəllim çəkisi qazanırdılar, yol açan, istiqamət yaradan oldular, hərəsinin öz məktəbi formalaşdı.

Mən 1970-ci illərin sonlarında o vaxt yeganə olan Azərbaycan Dövlət Universitetinin şərqşünaslıq fakültəsini bitirərək Elmlər Akademiyasına təyinat alanda, az sonra aspirantura qəbul edilərək Yaxın və Orta Şərq Xalqları İnstitutunda işə başlayanda orada mükəmməl bir elmi heyət vardı. Görkəmli ədəbiyyatşünas, akademik Həmid Araslı, tarixçi akademiklər Əbdülkərim Əlizadə və Ziya Bünyadov, filosoflar Əbdülhüseyn Ağahı və Əhməd Əminzadə, əruzçu Əkrəm Cəfər, mətnşünas Məmmədəğa Sultanov, iqtisadçı Əli Kəlavəy, həyatları müasir İran və Azərbaycan tarixinin ayrılmaz parçası olan və elmdə də mötəbər sözlərini demiş Mirqasım Çəsməzər, Tağı Şahin...

İnstitutdakı şöbələrin ən sütlü arəb filologiyası idi. 1976-cı ildə yaradılmışdı və ilk müdiri də Aida İmanquliyeva seçilmişdi. Vur-tut, 27 yaşında.

Həm şöbə gənc idi, həm şöbənin müdiri və tərkib də digər bütün şöbələrlə müqayisədə cavan idi. Və əslində, məhz həmin şöbənin iş ritmi, yaş həddi, elmi yaşınma üsullarının müasirliyi sonralar həm bu institutda, həm də bütövlükdə Azərbaycanda şərqşünaslığın inkişafına yeni bir impuls verdi. Bu sağ-lam, gərəklili, çağdaş gügülcümün müəllifi, təkanvericisi gənc alim Aida İmanquliyeva idi. O həm Şərqşünaslıq İnstitutunda işləyirdi, həm də şərqşünaslıq fakültəsində dərslər deyirdi.

Bir dəfə özü etiraf etdi ki, vaxtını ələ alsa da, məni yorsa da, dərslər deməyi iki əsas səbəbə görə davam etdirməmiş. Birincisi, müəllimliyini sevirəm, tələbələrə işləməkdən zövq alıram, ikincisi də yaxından müşahidə edərkə bura üçün – Şərqşünaslıq İnstitutundan ötrü gələcək əməkdaşları gözəlti edirəm.

Dissertasiya yazıb ortaya çıxarmağın çətinliyi bir yana, müdafiə prosesinin özünün yüz cür narahatlıqlar, sını maneələrə bağlı olduğu illərdə Aida İmanquliyevanın başlıq etdiyi arəb filologiyası şöbəsi müdafiə edən işçilərinin sayına görə yalnız həmin institutda deyil, ümumən, Akademiyası şəbəkəsində seçilirdi.

Onun şöbəyə başçılığı müddətində 10 nəfər müdafiə etmişdisə, həmin əsnada əksər şöbələrdə bir rəqəm 1, 2, uzaqba-şşı 3-dü. Səbəb o idi ki, həm Aida xanım işçilərinə, yeni başlayan araşdırıcılara elmi köməyini əsirgəməzdi, həm də onlara arxa dururdu, süründürməçiliklərdən, mərdiməzər münasibətlərdən qoruyurdu.

Bu qayğının ələ təfərrüatları da vardı ki, bəzən müdafiə edənlər bundan xəbərsiz qalırdılar. Aida xanım yaxşıqlığı səsa salmadan edirdi və heç vaxt da bunun üstünü vurmurdu. Bunun örnəkləri çoxdur, ən azı birini mən bilirməm.

O vaxtlar dissertasiya müdafiə etməyə hazırlaşanlara qarşı çox tələblər irəli sürülürdü ki, bunun ən mühümlərindən biri icmalı vəzifə daşımaq idi. Mən institut qəzetinin redaktoru və komssomol təşkilat katibi idim. Müdafiəmi uğurla başa vurub təsdiqimi yenidən almışdım ki, bir gün Aida xanım mənə çağırırdı.

Müdafiə şöbəsinə olan, universitetdə mənimlə paralel oxumuş və artıq arəb filolo-qiyaşı şöbəsinə işləyən İmamət Quliyevadan (təəssüflər ki, onun da həyatı çox erkən bitdi) ötrü xahiş etdi: "Sən müdafiə etdin, indi gərək ona kömək edə. Bəlkə komssomol təşkilat katiblərinə onun namizədliyini irəli sürənsən? Səni də seçirik Gənc Alimlər Şurasına sədi".

...Xeyrixahlığı, nəciibliyi insana öyrətmək olmur. Bu, ələ hissirdi ki, gərək daxildən gələ, ürəyin hökmü ilə ortaya çıxsa. Bu duyğu həmişə Aida xanımla idi.

Aida xanım vətənpərvər, millətsevər bir insan idi və zəhərlən ələ belə də olmalı idi. Əsilli-köküli nəsiləndi idi, atası qiyəmtli azərbaycanlı, mətbuatımızın canlı patriarxi Nəsir İmanquliyev idi, qovuşduğu ailə Mir Cəlalın ruhu ilə dolu idi. Lakin bu qayğılardan ki, hətta səni dörd bir tərəfdən bürüyən mühit də yaxşı vətənci, xalqçı olmağına bəs etmir.

Gərək bu keyfiyyət öz canında ola, bu hiss könlündə, varlığında həmişə qaynaya. ...Bir axşam televiziya da növbəti verilişim göstərmişdi. Ertəsi gün işdə rastlaşanda Aida xanım mənə təbrik etdi, "Nətiqini çox xoşlayıram, hər dəfə məmununıyyətə dinləyirəm", – dedi. Və əlavə etdi: "Axı niyə bizdə Azərbaycan dilini gözəl, cazibəli danışanlar azdır? Moskva televiziyasında alimlər, yazıçılar bir yana, aktyorların, musiqiçilərin, idmançıların necə maraqlı, insanı istər-istəməz həvəslə dinləməyə vadar edən səhəblərini eşidəndə, açığı, qibte edirəm, ərzulayırıram ki, bizdə də belə ola. Fakültədə çox vaxt qəsdən müəhəzrinin ortasında keçirəm Azərbaycan dilinə".

Aida xanım şərqşünaslıq fakültəsində rus bölməsində dərslər deyirdi. Sovet dövrü

Digər tərəfdən, öz dilinə əcnəbi dil kimi laqəyd münasibət bəsləyən, doğma dilinə səthi bələd olan tələbələrə xəbərdarlıq etmiş olurdu ki, özünüzi səfərbər edin, dilinizi öyrənin, çünki bu, sizə, heç olmasa, söylədiklərimizin hamısını anlamacağınız, sabah soruşacağlarımıza "o hissəsini azərbaycanca demisiniz, başa düşməmişdim" cavabı verməməyəcün lazımdır.

Qərbi bir qanunauyğunluq var. Hər alimin araşdırma mövzusu və sahəsi bir az onun özünə bənzəyir. Bunun hikməti, belə cazibənin sirri haradan qaynaqları görəsən? Təbiətə, məzəncə uyğun olaraq mövzumu araşdırıcını özünə sarı çəkir, ya mövzu araşdırıcını yavaş-yavaş özünə uyğunlaşdırır?

Elə insanın adı da belədir. Hər birimiz illər ötdükcə adımıza daha tən gəlməyə, daha uyğun olmağa başlayırıq.

Yenə sualdır – hansısa anlaşılmaz bir qüvvənin dikətiylə dünyaya göz açdığımız andan irəliləmədən bolli olan taleyimizə uyğun gələndə bizə nəşib olur, yaxud tam təsadüfən bizə verilmis ədəb təlqini ilə illərcə ona müvafıqlaşırık?

Aida xanımın adı da, məşğul olduğu elm sahəsi də, mövzusu da ona çox bənzər idi. Bir arəb sözü olan "Aida"-nın mənası "fayda"dır. Ömrü uzunlu harada oldusa, fayda verməyə çalışdı. Və Aida İmanquliyeva alimlik həyatı boyunca arəb məharət ədəbiyyatı ilə məşğul oldu. Bu da tam özünə oxşar idi.

Məharət ədəbiyyatı əslən Suriyadan, Livan-dan olan yazıçıların bütövlüti ayrı bir mühitdə, başqa həyat şərtləri axarında, Amerikada yaratdıqları ədəbiyyatdır.

Bu, eyni zamanda, həm Şərq, həm Qərbi ədəbiyyatıdır. Özündə həm o psixologiyaları, həm bu düşüncə tərzinin xüsusiyyətlərini birləşdirən çox sərvətdir.

Aida xanım füsunkar, mələhatlı bir Şərq qadını idi. Ailəsinə, evinə-əşiyinə bağlı, milli-mənəvi dəyərlərimizə, adət-ənənələrə sədiq bir xalis azərbaycanlı xanım idi. Amma ələ həmin andaca o, çağdaş mədəniyyətə, zövqü, səviyyəni, intellekti zahirində, davranışların-da, ədədlərində əks etdirən bir müasir avropalı ziyalı xanım idi. Qərb və Şərq Aida xanım da vəhdətdə idi.

Rüstəm Əliyev güclü və tələbkar alim idi. Ona nə hər adamı, nə hər əsnə, nə hər əməli sədəlikcə böyütdürmək mümkün idi. Aida xanımı isə o, çox dəyərləndirir, xətrini əziz tuturdu.

Rüstəm Əliyev 1950-ci illərin son-ları, 1960-ci illərin əvvəllərində SSRİ şərqşünaslığının bərk vuran ulduzlarından idi və şöhrəti dünya boyunca idi.

Və Aida İmanquliyeva 1962-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetini fərqlənmə diplomu ilə bitirəndən sonra aspirantura-yaya girmiş, SSRİ Elmlər Akademiyası Şərqşünaslıq İnstitutuna ezaı edılmışdi. Elmi rəhbəri də Rüstəm Əliyev olmuşdu.

O, Aida xanımı beləcə elmi yolunun lap başlanğıcından tanıyırdı.

Tələlə gətirmişdi ki, sonralar Rüstəm müəllim ən yüksək çağlarında məkrə tuş gəlmişdi, "vurulmuşdu", Moskvadan Vətəna dönsəti olmuşdu.

Doğru sözlür ki, hər bədbəxtlikdə bir xoşbəxtlik də varmış. Təbii ki, Moskvada yolu davam etsəydi, Rüstəm müəllim dünya şərqşünaslığındakı ən üstünlərin birincilərindən olacaq, daha artıq tanınacaq, daha çox əsərlər də yaradacaqdı. Bunu orada ətrafında olanlar da yaxşı anlayırdılar və həmin səbəbdən bu misilsiz azərbaycanlı alimin paxılları, bədxahları lap çox idi.

Moskvadakı gələcək irəliləyiş yolları birləşdölük qapadılandan sonra Azərbaycana qayıdanda ələ və xoşbəxtlik bizə üz verdi ki, onunla nəcə illər Şərqşünaslıq İnstitutunda birgə işlədik.

Bir dəfə Rüstəm müəllim ona xas özəvralı dillə: "Aida xanım sədəcə şərqşünas deyil, şərqçüdəmiz", – söylədi. "Şərqçüdəmiz", – yəni, Şərqçi ləyaqətə təmsil və nümayiş etdirməyi bacaran. Mən buna Moskvada şahid olmuşam. Gənc qız idi. Dərrəkəsi ilə, mühakimələriylə, mədəni səviyyəsi ilə hamını heyran qoyurdu. Fəxr edirdim onunla".

Rüstəm müəllimə bu qüruru yaşıdan gözllərinin önündən keçən olmuşlar idi.

Sovetlərin baş Şərqşünaslıq İnstitutunda mənim də aspirantlıq illərim keçib. Görmüşəm ki, əyalətdən gələnlərə – orta əşyalarıla, qaf-qazlılara qaba şəkildə nəzərdə aparılılmaməğa səy ediləsə də, hər halda yuxarıdan aşağı baxma təməylitli var.

Rüstəm müəllimin söylədiyi öz yerində, amma göz şahiyyədi. Aida xanımı Moskvada həm Şərqşünaslıq, həm məşhur Asiya və

Afrika ölkələri institutlarında konfranslarda çıxış edən, alimlərlə ünsiyyatda, polemikada görmüşəm. Cavanlı-qocalı ona bəsləndən ehtira-mı, ətrafdakılarla müqayisədə seçilən üstünlü-yünü seyr etmişəm.

Aida xanım mətni şərqli kimi duyma, avropalı kimi araşdırma vərdişini də mü-asir Azərbaycan arəbşünaslığında bərqərar edən, Avropa oriyentalistikası modellərini şərqşünaslıq araşdırmalarımızda işlək ünsürə çevirən başlıca simalardandı.

Elə həmin səbəbdəndir ki, onun yetişdirdiyi cavan alimlər də məhz bu düzgün elmi məktəbin sayəsində ölkədən kənarlardakı elmi yığın-caqlarda həmişə təriflərlə qarşılanırdılar. Və o təriflərin hamısında müəllimin, yolgöstərlənin – Aida xanımın danılmaş payı vardı.

Aida xanımın ilk gənclik illərindən saf dost və həmkar ünsiyətlərlə bağlılandığı bir moskvalı da vardı. SSRİ-nin Baş Şərqşünaslıq

Tərənnüm əyləyib sərdərə sarı.

Keçib aşıq dənədəm can ü dildən,

Olub mədhuş, gedər bazarə sarı.

Olub adət gözəllər sərvərinə,

Təkalüm əyləyir ağyara sarı.

Əgər əhvalpürsən olsa sandan,

Elə fəryad ol xunxara sarı.

Həyatda heç nə boşuna olmur. Hər kəsin gələcək həyatının bir çox cizgilərini Tanrı, Tale o insan dünyaya gəlməmişdən tədərük edir. Nəşlin yığıldığı təcrübə qanla, qanın hafizəsiylə zəncir tək sonra gələnlərə ötürülür.

Ürəyini qələmlə boşaldan nənə nə bilərdi ki, onun sözlə sevgisi damla-damla nəvə-nəvəyə də qismət olacaq?!

...Gəzəri tarix olan insanlarla Şərqşünaslıq İnstitutunda bir yerdə işləyirdim, onların nədirliyini, təmas onların müstəşnalığını dəyərləndirməyə, bu fürsətin qədrini bilməyə

bilməzdim. İmkən düşdükcə səslərini lentə alardım, söylədikləri xatirələri, ayrı-ayrı fikirləri, onlarla ötən anların çəşidlə məqamlarını, sistemli gündəlik aparmasam da, yaddaş dəftərlərimdə qeyd edirdim.

İndi həmin pərakəndə yazıların hamısı əvəzlənməz tarix frəqmentləridir. Nə yaxşı ki, həfizəmə ümid bağlayaraq onları qeyd etməkdən vaz keçməmişəm. Çoxu indi qayıdış-sız itirilmiş olardı.

1979-cu ilin martı. Elmlər Akademiyası Şərqşünaslıq İnstitutu divar qəzetinin qadınlara həsr olunan buraxılışı üçün Əkrəm Cəfərdən bir neçə söz yazmasını, yaxud özümün yazılacağımaçün eləcə şifahi deməsini rica etmişəm.

Hər sözü kimi, bu cavabı da orijinaldır. Deyib ki, əruz mənim həyatımın mənasıdır. Əruzun əsası isə təfəllərlədir. Bəhlərlə, bütövlükdə vəznə, əruzun varlığını təfəllələr yaradır. Təfəllə əruz üçün nədirsə, qadınlarımız da institut üçün o deməkdir.

Dübarə soruşuram ki, hansınımkı hansı təfəllərdi?

Sualıma təəccüblənir: "Necə yəni hansı? Kimin adı hansı vəznədədirsə, ələ həmin təfəllərdi".

Bir-bir sadalayır və bədəhətən həərəsi haqqında 2 beyt deyir. Hərəsinin də adına uyğun təfəllə şeirin sərlövhasındadır. Sonra da səliqəli xətti ilə bu şeirləri kağıza köçürüb verir mənə. Üstündən də deyir: „Fikir qış kimidir. Gəldi, gərək yazasan, yoxsa bəzən ələ uçub gedir ki, nə illah edirsən qaytarmaq mümkün olmur".

Şeirlərdən biri Əkrəm müəllimin yaxın dost olduğu Nəsir İmanquliyevin qızı, iş yoldaşımız Aida xanım haqqındadır. Beytlərdə ələ Nəsir müəllimin də adı keçir. Şeirin ünvanısa "Aida – fəUlün"dür.

Dəftərlərdən Əkrəm Cəfərin həmin gün yazdığı, "Gözəllərimiz əruzucun gözündə" adlı silsilədən Aida xanıma həsr etdiyi misraları köçürürəm bura:

O, sözlə vurgun olmuş, özü də bir şeirəkan
Elmi kimi gözəldir, Nəsir qızı Aida!
Təvəzzükər, zəhmətkeş, axtarışdan yorulmaz,
Ərəbşünas qəzərlərən daldızu Aida.

Hələ onda Aida İmanquliyevanın əsl böyük elmi uğurları qabaqda idi. Amma təcrübəli ustadın fəhmi onu aldatmırdı. Elə o dövrdə də Azərbaycan arəbşünas qadın-larının ən öncülərindən olan Aida xanım illər sonra ulduzluğunu bir daha sübut etdi, şərqşünaslığımızda "ilk" sözü ilə nişanlanan başqa bir nailiyyətə də imza atdı. 1989-cu ildə Tbilisidə müdafiə etdiyi, müasir arəb ədəbiyyatında Qərb-Şərq sintezi mövzusunə həsr edilmiş, bu söz yatrının Cübran Xəlil Cübran, Əmin ər-Reyhani, Mixail Nüəymə kimi korifeylərinin sənət sirlərini açan fun-damental əsəriylə Azərbaycanda ilk elmlər doktoru – arəbşünas qadın oldu.

1991-ci ildə Moskvadan, Ali Attestasiya Komissiyasından Bakıya Aida xanımın (və şərqşünaslığımızın) törcümeyi-halında "ilk" sözü ilə göstəriləcək daha bir zirvəni təsdiqləyən professor diplomu göndərdi.

Aida İmanquliyeva xalqımızın yalnız elmlər doktoru deyil, həm də professor olan birinci arəbşünas qadını oldu.

1991-ci ildə Moskvadan, Ali Attestasiya Komissiyasından Bakıya Aida xanımın (və şərqşünaslığımızın) törcümeyi-halında "ilk" sözü ilə göstəriləcək daha bir zirvəni təsdiqləyən professor diplomu göndərdi.

Aida İmanquliyeva xalqımızın yalnız elmlər doktoru deyil, həm də professor olan birinci arəbşünas qadını oldu.

1991-ci ildə Moskvadan, Ali Attestasiya Komissiyasından Bakıya Aida xanımın (və şərqşünaslığımızın) törcümeyi-halında "ilk" sözü ilə göstəriləcək daha bir zirvəni təsdiqləyən professor diplomu göndərdi.

Aida İmanquliyeva xalqımızın yalnız elmlər doktoru deyil, həm də professor olan birinci arəbşünas qadını oldu.

1991-ci ildə Moskvadan, Ali Attestasiya Komissiyasından Bakıya Aida xanımın (və şərqşünaslığımızın) törcümeyi-halında "ilk" sözü ilə göstəriləcək daha bir zirvəni təsdiqləyən professor diplomu göndərdi.

Aida İmanquliyeva xalqımızın yalnız elmlər doktoru deyil, həm də professor olan birinci arəbşünas qadını oldu.

1991-ci ildə Moskvadan, Ali Attestasiya Komissiyasından Bakıya Aida xanımın (və şərqşünaslığımızın) törcümeyi-halında "ilk" sözü ilə göstəriləcək daha bir zirvəni təsdiqləyən professor diplomu göndərdi.

Aida İmanquliyeva xalqımızın yalnız elmlər doktoru deyil, həm də professor olan birinci arəbşünas qadını oldu.

1991-ci ildə Moskvadan, Ali Attestasiya Komissiyasından Bakıya Aida xanımın (və şərqşünaslığımızın) törcümeyi-halında "ilk" sözü ilə göstəriləcək daha bir zirvəni təsdiqləyən professor diplomu göndərdi.

Aida İmanquliyeva xalqımızın yalnız elmlər doktoru deyil, həm də professor olan birinci arəbşünas qadını oldu.

1991-ci ildə Moskvadan, Ali Attestasiya Komissiyasından Bakıya Aida xanımın (və şərqşünaslığımızın) törcümeyi-halında "ilk" sözü ilə göstəriləcək daha bir zirvəni təsdiqləyən professor diplomu göndərdi.

Aida İmanquliyeva xalqımızın yalnız elmlər doktoru deyil, həm də professor olan birinci arəbşünas qadını oldu.

1991-ci ildə Moskvadan, Ali Attestasiya Komissiyasından Bakıya Aida xanımın (və şərqşünaslığımızın) törcümeyi-halında "ilk" sözü ilə göstəriləcək daha bir zirvəni təsdiqləyən professor diplomu göndərdi.

Aida İmanquliyeva xalqımızın yalnız elmlər doktoru deyil, həm də professor olan birinci arəbşünas qadını oldu.

1991-ci ildə Moskvadan, Ali Attestasiya Komissiyasından Bakıya Aida xanımın (və şərqşünaslığımızın) törcümeyi-halında "ilk" sözü ilə göstəriləcək daha bir zirvəni təsdiqləyən professor diplomu göndərdi.

Aida İmanquliyeva xalqımızın yalnız elmlər doktoru deyil, həm də professor olan birinci arəbşünas qadını oldu.

1991-ci ildə Moskvadan, Ali Attestasiya Komissiyasından Bakıya Aida xanımın (və şərqşünaslığımızın) törcümeyi-halında "ilk" sözü ilə göstəriləcək daha bir zirvəni təsdiqləyən professor diplomu göndərdi.

Aida İmanquliyeva xalqımızın yalnız elmlər doktoru deyil, həm də professor olan birinci arəbşünas qadını oldu.

yarızarafat-yarıgərçək "Gün doğdu!", – dedi.

Doğrudan da, Aida xanım olan yerdə, ələ bil ki, işıq artırdı, boşluqlar doldurdu.

Adam var ki, oldusuyla-olmaması heç hiss edilmir. Aida xanımsa harada görünəsə, ora özü ilə xoş bir aura, canayatan bir mühit gətirirdi. Gün doğdu...

Heyiflər, doğan Günəşin batmağı da var!.. Əlli bir yaşı vardı, sanki hələ daha ciddi uğurlar onu səsləyirdi və firtınaları nisbətən toxtamış ağırli keçid illərinin ardından fərəhlərlə dolu uzun yol gülməşəyirdi.

Və ələ bil, zaman qəlilcə dondu, qatmaqa-rışq vaxtın daşlarına çirpilib çilik-çilik oldu. Ömrün 52-ci payızı gözəl Aida xanımçün ömür qatarmın son dayanacağı imiş.

Qarşıda ümidli, arzulı, xoşbəxt illər vardı. Nə acı ki, onları görmək Aida xanıma qismət deyilmiş.

...Mən anamı itirəndə onun 42 yaşı vardı. Artıq o yaşı arxada qoymuşam. Amma xatirələrimdə həmişə həmin yaşdan kiciyəm.

Əzizlərimizin bizlərə etdiyi son yaxşı-lıq, son töhfə bu olur ki, munis xatirələriylə bizi həmişə olduğumuzdan daha gənc, daha bəxtiyar, əbədi ayrılıqlarsız – onları də bilirlər.

...Köhnə gündəlikvari dəftərlərimin arasında Aida xanımla bağlı bir yadigar da var. Yənə Əkrəm Cəfərin şeirləridir.

Əkrəm müəllimin bütün arxivi indi ələmin altındadır, ailəsi verib. Vərəqdəlikcə, müxtəlif məktublarını, qeydlərini oxuduqca götürəm ki, Aida xanımın atası Nəsir İmanquliyevla, qayınatası Mir Cəllalla o, hələ 1930-cu illərdən yaxınmış. Yəqin ələ Aida xanıma xüsusi nəvəziliş münasibətinin bir vacib səbəbi də ələ bu qədimi dostluqdan qaynaqlanırmış.

Əkrəm Cəfər tükənməz təsiri oyadan biliklər və keşməkeşli tale sahibi olan son dərəcə maraqlı bir insan idi. Fars, türk, arəb ədəbiyyatlarına mükəmməl vaqif olduğu qədər rus ədəbiyyatına da əşinə idi. Firdov-sini, Nizamini, Xaqanini, Sədini, Hafizi və bir çox başqa farsdillli poeziya klassiklərini sinədəftər etmiş, onların yaradıcılığından özünəməxsus şəvqlə, ehtiraslı bir artistizmlə saatlarla böyük-böyük parçaları əzbər söylədiyi kimi, türk ədəbiyyatından Əbdülhəq Həmid, Tofiq Fikrəti də sevä-sevä deklaməsı-ya edərli və qəfilən valı dəyişərək, Vladimir Mayakovskiya keçərdi, cavanlıq çağlarında şairin özündən eşitdiyi tərzdə uzun-uzun seçmə şeirləri dinləyənələri heyran buraxan bir məharətlə oxuyardı. Amma müxtəlif dillərdəki poeziyanın hər çəşidindən xəbərdar olan Əkrəm Cəfərin son saatınacan ən çox sevdiyi şair Əmər Xəyyam, ən çox bəyəndiyi şeir şəkli rübəai oldu. Və 1980-ci ilin ap-rəl günlərində Əkrəm müəllim mənə Aida xanıma həsr etdiyi, bir neçə ay sonra olacaq növbəti ad günü münasibətlə ona bir hədiyyə olaraq təqdim etməyə hazırlaşdığı təzə şeirini göstərdi (Aida xanımın arxivi yaxşı aransa, yaqın o əlyazma da oradan tapılar). Həmin şeirin də mayasında ələ rübəai dayanırdı. Şeirin sərlövhasında da "rübəai" kəlməsi vardı.

Əkrəm müəllim hesablanmışdı ki, fars, türk, arəb ədəbiyyatlarında son min ildə üç mindən çox rübəai yazan şair olub. Aida xanımı isə oxubları şəkildə o, İlahinin yaratdığı bir rübəai sayırdı. Şeirin adı da məhz belə idi: "Allahın rübəaisi".

Balka lap dünyaya gəldiyim gündən
Mən bütün ruhumla şeirə məftunam.
Bütün gözəlliklər şeirdir mənə,
Mənə şeirə vurgun doğmuşdur anam.

Mənə, Aida da bir rübəidirdi,
Gözləri, qaşları iki beyt kimi –
Fizəli şeirinin iki şah beyti
Gözəllik heykəli, könül hakimli.

Məcnun ilə Leyli evlənsəydilər,
Uşaqları, yaqın, ona bənzərdi.
Şəirə doğulsaydı nikahlarındən,
O əsmar nəzərinə ona bənzərdi.

Aida baxarsa axar bir suya,
O su dəyişib güləb olacaq.
Adının adı düşsə güzgüyə,
Güzgünün qucağı güllə dolacaq.

O, Həvva olsaydı, cənnətdə İblis
Adama yüz kərə səcdə edərdi.
Züleyxa olsaydı, bütün cavanlar
Yusifə dönmərdi, Misrə gedərdi.

O, Həvva olsaydı, cənnətdə İblis
Adama yüz kərə səcdə edərdi.
Züley